

Preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag

Adviescomité gelijke kansen vrouwen en
mannen van de Senaat
6 december 2019
Bart Vandenbussche

Vlaanderen
is zorg

Waarover gaat het?

- Sensoa: wie zijn wij?
- Feiten & cijfers
- Mythes rond SGG
- Good practices
- Noden

Sensoa wil als expertisecentrum
de **seksuele gezondheid** in
Vlaanderen **bevorderen**, binnen
een internationaal perspectief.

Sensoa: focus op preventie in inhoudelijke teams

Vormen seksueel grensoverschrijdend gedrag

(FRA, 2017)

- gedwongen seksueel contact (orale, vaginale of anale penetratie) door iemand neer te drukken of pijn te doen
- poging tot gedwongen seksueel contact (oraal, vaginaal of anaal) door iemand neer te drukken of pijn te doen
- iemand doen deelnemen aan een vorm van seksuele activiteit wanneer die dat niet wil of wanneer hij of zij niet kon weigeren
- iemand doen instemmen met seksueel contact door angst voor wat kan gebeuren bij weigering

Ook: vormen van seksuele intimidatie

(FRA, 2017)

Ongepast, ongewenst of grensoverschrijdend

- Staren of gluren
- Seksueel commentaar geven
- Aanraken, omhelzen, kussen
- Uitnodigen of afspraakjes maken
- Toenadering zoeken op sociale media
- Seksueel expliciete mails of sms sturen
- Seksueel blootgeven
- Seksueel expliciete foto's tonen
- Iemand dwingen te kijken naar porno

Cijfers uit wetenschappelijk onderzoek (België & Nederland). Meer info op sensoa.be

8,1% volwassenen en 16,6% kinderen en jongeren maakt het mee (sexpert, 2013)

Wie is kwetsbaar?	
Kinderen	2x zo veel als volwassenen (Sexpert)
Jongvolwassenen (16-26)	10% jonge mannen, 20% jonge vrouwen (Krahé et al)
Meisjes en vrouwen	1/5 meisjes en 1/10 jongens (Sexpert) maar...
Als kind al slachtoffer	2x zo veel bij herhaald slachtofferschap (Sexpert)
Holebi's	Homo- en biseksuele mannen 5x meer kans dan hetero (Sexpert)
Transgenders	60% van de transmannen en -vrouwen (De Graaf et al)
Mensen met een beperking	Vooraf verstandelijke beperking: 61% v, 23% m (Van Berlo et al)
Vluchtelingen	39% (Keygnaert et al)

Wie pleegt?

Bij **volwassenen** is de pleger

- in bijna de helft van de gevallen een **(ex-)partner** (46,7%)
  - in andere gevallen een kennis (17,9%)
  - een collega of medestudent (10,4%)
  - een vriend(in) (7,8%)
  - of een familielid of huisgenoot (4%)
-
- Slechts in 14,2% van de gevallen is de pleger een onbekende

Wie pleegt?

Bij **minderjarigen** is de pleger in de meeste gevallen

- een **familielid of huisgenoot** (24,9%)
- een **kennis** (24%)
- een (ex-)partner (12,9%)
- een vriend(in) (6,8%)
- een klasgenoot of medestudent (6,3)
- een leerkracht, begeleider, hulverlener, geestelijke ... (5,9%)

- In slechts 16,6% van de gevallen is de pleger een onbekende.

- Bij minderjarigen is in de meerderheid van de gevallen de pleger een leeftijdsgenoot.

Contexten

- **Thuis**

- > Volwassenen: helft van de gevallen is pleger (ex)partner (sexpert, 2013)
- > Kinderen & jongeren: 4,9% maakte het afgelopen jaar thuis seksueel grensoverschrijdend gedrag mee: 5,2% van de meisjes en 4,3% van de jongens (geweld gemeten en geteld, 2018)

- **Werk**

- > 58.000 van de werknemers in Vlaanderen kreeg het afgelopen jaar te maken met seksueel ongewenst gedrag op het werk (Vlaamse werkbaarheidsmonitor, 2018)

- **Onderwijs**

- > 16,2% van leerlingen maakte dit het afgelopen jaar mee. 18,4% van de meisjes en 13,9% van de jongens (geweld, gemeten en geteld, 2018)

Contexten

- Vrije tijd & publieke ruimte
  - > 7,8% van de kinderen en jongeren in de **jeugdbeweging** (5,8% van de meisjes en 9,4% van de jongens) en 6,8% van de kinderen en jongeren in de **sportclub** (4,3% van de meisjes en 8,8% van de jongens) maakte het afgelopen jaar seksueel grensoverschrijdend gedrag mee. (geweld gemeten en geteld, 2018)
- Online
  - > 12% van de jongeren tussen 12 en 18j verstuurde de voorbije 2 maanden een seksueel getinte foto van zichzelf, bij de laatste jaren secundair onderwijs ligt dat rond de 20%. Verloopt meerstal zonder problemen!

Gevolgen voor slachtoffers

Ongeveer **de helft** van de volwassenen die ooit slachtoffer werd van seksueel grensoverschrijdend gedrag geeft aan dat ze klachten of problemen hebben als gevolg hiervan (sexpert, 2013):

- **psychische** klachten (29% van de mannen en 40% van de vrouwen)
- **seksuele** problemen (22% mannen en 28% vrouwen)
- **relatie**problemen (15% mannen en 24% vrouwen)
- **andere** klachten zoals geschaad zelfvertrouwen en zelfrespect

Mythe: het is de man in de bosjes die vrouwen verkracht

- **Niet altijd de man als pleger**
  - > Monitor seksuele gezondheid (NL): 1/3de van de plegers bij op mannen is een vrouw
  - > Geweld gemeten en geteld: plegers in 2de plaats in thuiscontext de moeder (na broer).
- **Ook jongens en mannen worden slachtoffer**
  - > Geweld gemeten en geteld: in sport en jeugdbeweging meer jongens dan meisjes die slachtoffer worden.
- **Zelden de man in de bosjes**
  - > Zowel bij minder- als meerderjarigen in ongeveer 85% van de gevallen een bekende pleger

Mythe: Yes means yes and no means no

- Houdt geen rekening met ambivalentie en onzekerheid
- Grijs zone: campagne Is't Oké? checkt op 3 niveau's
  - > Check bij jezelf
  - > Check bij de ander
  - > Check vanuit de omstaander

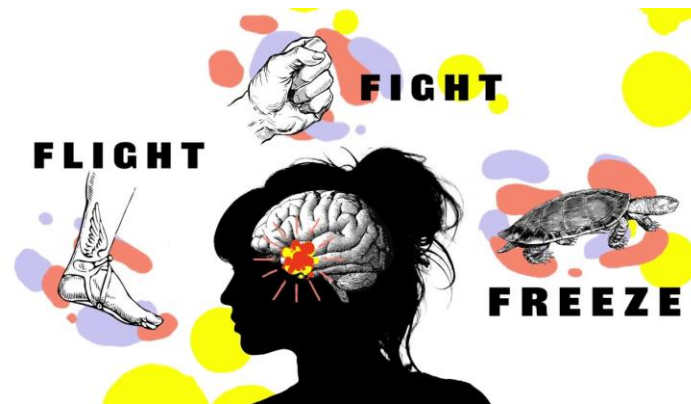
Mythe: 'don't get raped' ipv 'don't rape'

- Verantwoordelijkheid komt bij het slachtoffer te liggen
- Verdedigingscursussen voor vrouwen, maar welk signaal?

Mythe: 'je had maar niet zo dom moeten zijn'

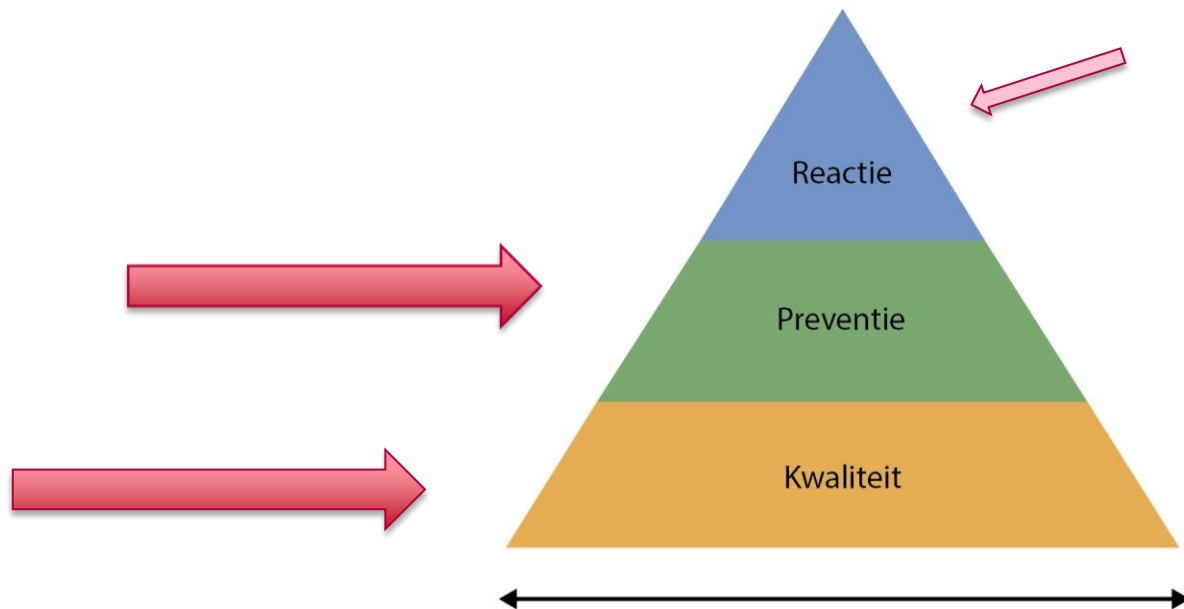
- Victim blaming gebeurt nog te veel
  - > Sexting: je had maar geen foto van jezelf moeten sturen
  - > Gendersverschillen: 'mannen hebben toch altijd zin ('was het een knappe?'), kunnen zich verweren'
  - > 'Ik zou hebben teruggevochten': ook een vorm van victim blaming
    - Fight, flight, freeze & meewerken om verder gevaar te voorkomen

Aanpak vanuit Sensoa: wat werkt?

Good Practice

Kwaliteit & preventie: Raamwerk

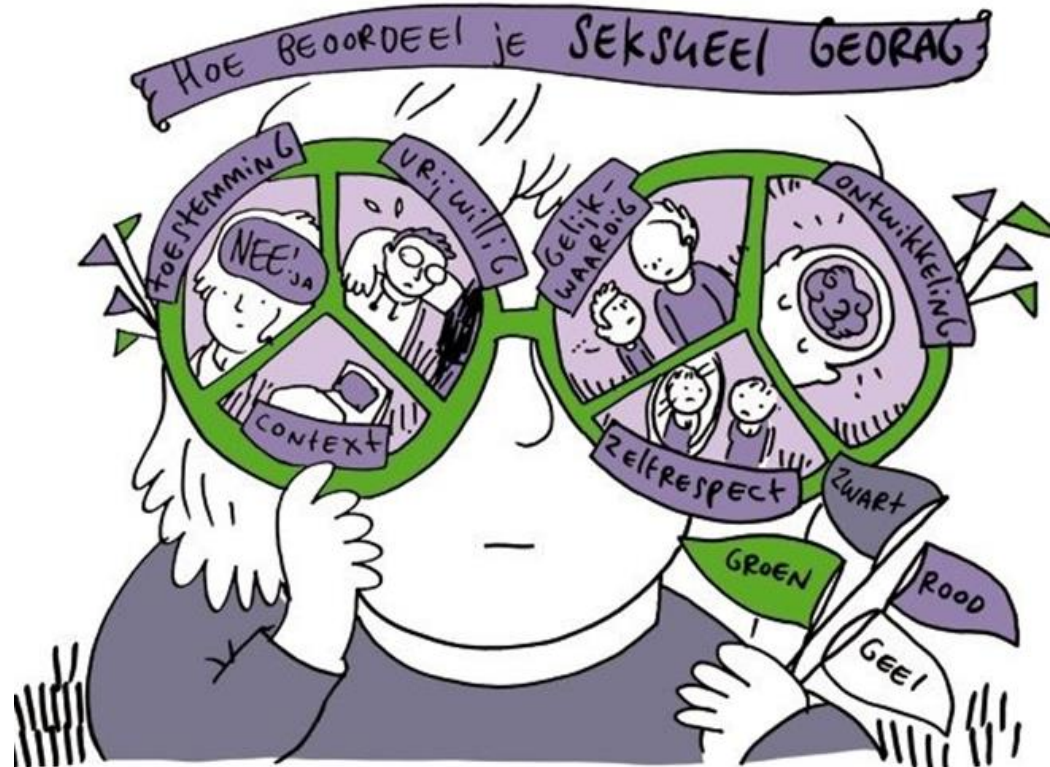
- Recht op seksuele ontwikkeling niet altijd makkelijk vertaald in diverse contexten
- Doorontwikkeling beleidstool Raamwerk 2011 naar actuele tool
- Verbreding naar thema's pesten en agressie
- In samenwerking met Pimento en Icoba
- "Grensoverschrijdend gedrag"-beleid
- Hoe moet het dan wel?
- Sectoren cultuur, onderwijs, jeugdwerk, kinderopvang, brede jeugdzorg, zorg, ...

Kwaliteit & preventie: Het Vlaggensysteem

6 criteria:

- > Toestemming
- > Vrijwilligheid
- > Gelijkwaardigheid
- > Leeftijdsadequaaat
- > Context
- > Zelfrespect

- **4 Vlaggen**
- **4 pedagogische reacties**

Kwaliteit & preventie: Relationele en Seksuele Vorming (RSV)

- Vormingen aan intermediairs
- Materiaal
- Week van de lentekriebels

Kwaliteit & preventie: Is't oké?

- GRIJZE ZONE
- Make Belgium Great Again: op het werk
- Flirtertwister via sociale media
- Kaartjes met tekeningen Eva Mouton die doorlinken naar zelftestje
- Nieuw lesmateriaal rond grenzen en weerbaarheid

Kwaliteit & Preventie: Platform SGG

- Sinds 2019
- Komt 2x per jaar samen
- Overzicht behouden binnen werkveld
- Elkaar updaten over projecten, campagnes, onderzoek

Welke noden zien we?

Aanbevelingen Vlaams Parlement én Symposium

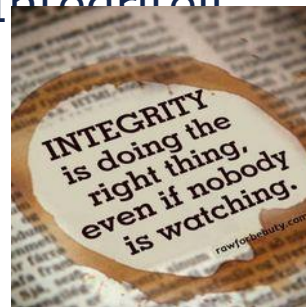
- Commissie Grensoverschrijdend gedrag van het Vlaams Parlement (2018)
- Symposium seksuele gezondheid (2018)
- Reeds uitgevoerd:
  - > Voorstel decreet regelgeving omtrent API's in de sport uitbreiden
  - > Voorstel decreet houdende de erkennings- en bemiddelingscommissie voor slachtoffers van historisch misbruik => uitbreiding naar andere organisaties dan jeugd- en onderwijsinstellingen

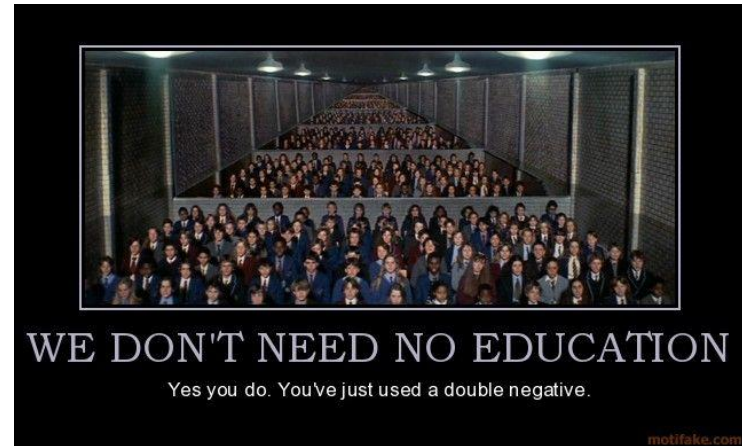
Preventie: integriteitsbeleidstool Raamwerk

- Beleidstool verbreden van seksueel grensoverschrijdend gedrag naar integriteit (fysieke, psychische én seksuele integriteit)
- Bekijken hoe organisaties aanmoedigen hiermee te werken
  - > Van zorginspectie tot onderwijsinspectie
  - > Koppelen aan kwaliteitsbeleid
  - > Sectorspecifiek
  - > Verankeren in lokaal beleid
- Kader rond laagdrempelige Aanspreekpersonen Integriteit verbeteren
  - > Opleidingen API's voorzien verschillende sectoren

Preventie: educatie en toekomstige intermediairs

- RSV en grenzen in de eindtermen + thema opnemen in de lerarenopleiding
- Zowel top down als bottom up
- Inbedden in opleidingen toekomstige intermediairs

Preventie: van weten naar actie

- Cijfers en info
  - Herhaald algemeen onderzoek, onderzoek naar specifieke doelgroepen en verschijnselen, betere registratie hulpverlening en justitie
- Sensibilisering algemeen publiek
  - Campagnes, beter afstemmen rond communicatie, verwijzen naar hulpverlening in de media, ouders informeren
- Blijven inzetten op preventie
  - Campagnes, relationele en seksuele vorming, deskundigheidsbevordering, raamwerk/integriteitsbeleidstool implementeren, laagdrempelige aanspreekpunten, lokaal beleid rond preventie sgg, samenwerking tussen actoren (platform sgg)

Hulpverlening

- Uitbreiding + bereikbaarheid hulpverlening bv 1712, nupraatikerover.be, Stop it Now
- Overzicht & toegankelijkheid hulpverlening slachtoffers & (potentiële) daders
- Bescherming slachtoffers zonder papieren: recht op hulp
- Mediarichtlijn vermelden 1712
- Uitreksels strafregister voor iedereen die met minderjarigen werkt
- Verder uitrol Zorgcentra na Seksueel Geweld (1 per provincie), hulpverlening voor plegers toegankelijker maken en versterken

Politie en justitie

- Justitie: kennis magistratuur (OM & Rechters), aanpassingen in ontwerp strafwetboek en inzetten op behandeling en opvolging daders
- Inzetten op educatie en informatie-uitwisseling politie en justitie
- Meer kennis bij politie en magistratuur
  - Info sgg en hulpverlening in basisopleiding politie en voortgezette opleidingen voor politie en magistratuur
- Een duidelijk juridisch kader rond sexting
  - > Registratie, omzendbrief, decriminalisering, opleiding politie & magistratuur

Bedankt!

bart.vandenbussche@sensoa.be

sensoa.be

@sensoa_be

sensoa